

Iluliaq

Föreningen Sverige-Grönlands medlemsblad Nr 2/09

Svenska läkaren som inte får nog av Grönland, sid 4

Svenerik bygger monumentalkonst i Nuuk, sid 8

Rivstart för Grönlands självstyre, sid 11

Grönland vill höja utsläppstaket

Jag har länge förundrat mig över den vårdslösa inställningen till energi på Grönland.

Idag är oljan en sviktande resurs och oljepriserna är skyhöga. Men detta tycks inte avskräcka de många bilägare

som lämnar sina bilar med motorn påslagen medan de själva utträttat tjänsteärenden eller avnjuter en kopp kaffe på kaféet. Samma gäller alla de som lämnar portarna öppna i rykande snöstorm.

När den kommande klimatkonferensen ska försöka enas om ett nytt och betydligt lägre tak för koldioxidutsläpp kan det komma att få avgörande konsekvenser för Grönlands ekonomiska framtid. Och nu är det inte enskilda medborgares slöseri med olja som hamnar i fokus. Gruvdriften på Grönland, som räknas bli basen i självstyrets ekonomi, kommer nämligen att medföra en kraftig ökning av koldioxidutsläppen. Idag ligger utsläppen på 650 000 ton koldioxid. I framtiden väntas utsläppen stiga till tre miljoner ton. En ökning som belastar

Landskassan med 50 miljoner dkr i utgifter för utsläppskvoter.

I de koncessionsavtal som Grönland slutit med de multinationella gruvbolagen går dessa fria för att betala för de ökande utsläppen. I slutändan blir det medborgarna som får betala. Något som det nya regeringspartiet Inuit Ataqatigiit starkt emotsätter sig. De menar att gruvbolagen utöver de avtal som redan gjorts ska bära kostnaderna för ökande utsläppskvoter. En viljeyttring som den grönländska arbetsgivarföreningen å andra sidan anser leder till att landets konkurrensstyrka försvagas på världsmarknaden.

En lösning vore förstas att Grönland får samma rättigheter som de s k G77-länderna, d v s utvecklingsländer som inte har någon större egen industri och som därför undantas de restriktionskrav som ställs på industriländerna.

Skiljevägen går mellan ett ekonomiskt bärkraftigt Grönland och en framtid som ”friluftsmuseum” och bidragstagare.

Sylvia Hild

Iluliaq

En tidning från Föreningen Sverige-Grönland. www.sverige Gronland.com

Redaktionen består av:

Ordförande Sylvia Hild, Helgagatan 36, uppg 6, 118 58 Stockholm

Telefon: 08-640 06 14, e-post: sylvia.hild@comhem.se

Sekreterare: Joel Åsblom, tel: 08-740 68 78, e-post: asblom@rocketmail.com

Föreningens kassör är Mats Gullberg, tel: 08-660 91 79, e-post: matsgullberg2003@yahoo.se

Thulefolket självstyrets ikon

Huvudattraktion på sommarens utställning är en elva meter lång umiaq från 1400-talet.

Grönlands Nationalmuseum i Nuuk förbereder för sommarens utställning Nye Mennesker.

Utställningen vill hedra de nuvarande grönländarnas förfäder och förmödrar, thuleeskimåerna, och därmed också markera övergången till Grönlands självstyre den 21 juni.

Hans Lange som är inspektör för Nationalmuseet, säger till tidningen Sermitsiaq att den första invandringen skedde på 1100-talet och därefter har thulefolket stannat kvar på Grönland. Deras teknologiska standard skilde sig från tidigare invandringar med umiaqen, hundsläden och stora hus som en solid grund för överlevnad. På 300 år hade de spritt sig runt hela Grönland och spår efter dem finns i alla fjordsystem.

Utställningen täcker ett brett tids-
spann. Från de äldsta fynden och fram till
föremål som samlades in under Gustav
Holms kvinnobåtsexpedition 1883-85.

Expeditionen företogs i fyra umiaqer. Umiaqen kan också ses som symbol för det valfångande thulefolket.

Huvudattraktionen på utställningen blir nog en elva meter lång umiaq från 1400-talet som hittades i Pearyland 1948. Fyndet skars upp i flera delar för att kunna transporteras på hundsläde från fyndplatsen. Fyra år tog det att få den till Station Nord för vidare befordran till Danmark.

Umiaqen är osedvanligt lång, troligtvis byggd i Kanada, och gjord av lärkträ från Sibirien. I skelettet har man också hittat en bit ek som troligtvis kommer från Europa.

När båten väl kom till Köpenhamn på 50-talet blev det ett jobb för skeppsbyggarna och konservatorerna att återställa den till sitt ursprungliga skick. Den ställdes aldrig ut i Danmark utan lämnades över till Grönland 2001.

Sylvia Hild

Annorlunda vikariat på Aasiaats sjukhus

Eftersom isen inte har lagt sig är mörkret mycket kännbart under midvintermånaderna.

Polarbacillen får visst aldrig nog. Så efter några månader hemma i Arjeplog drog längtan åter till Grönland.

Jag intalade visserligen mig själv att jag är alldeles för gammal för ett sådant arbetspass till, men.... Denna gång valde jag att jobba som vikarierande distriktsläkare på sjukhuset i Aasiaat. 5 veckor i januari, februari.

När jag anlände hade ljuset just återvänt och sen gick det fort. Aasiaat ligger längst ut i södra delen av Diskobukten. Utsatt för väder och vind i en lågkuperad arkipelag. Namnet betyder Spindelplatsen på svenska.

Vädret pendlade mellan nollstrecket och minus 15. Isen utanför hamnen var i princip obefintlig. Inga slädhundskipage men några trälare och en hel del öppna små speedbåtar med tillhörande

fångstmän. För tio år sedan låg isen fast och tjock vid denna årstid. Nu stod slädhundar arbetslösa och bundna i kättingar.

Lite nervöst

Som vanligt var det med en viss nervositet som jag började arbetet på en ny grönländsk arbetsplats.

Den här gången var också sjukhuset ett av de största jag arbetat på med sina fem fasta läkartjänster varav två fast besatta. Avdelningen har plats för 22 patienter och bemanningen är mycket god.

Under sommaren kan det bli läkarbrist eftersom endast chefsdistriktsläkaren arbetar kvar då. Men nu på vintern var vi fem läkare varav ytterligare en svensk samt en dansk at-läkare som för övrigt förberedde sig för en fem veckors skidtur över inlandsisen i april.

Med en så fulltalig bemanning var det läge att åka på bygdeturer.

Aasiaats sjukvård är också ansvarig för den tidigare kommunen Kangaatsiaq och alla bygder i området. I dessa små byar finns sjukvårdspersonal som har en viss utbildning. Eller en så kallad sundhedsmedhjälper som i princip är utbildad. Dessa har mottagning och sköter medicindepån. Dagligen har bygdepersonalen telefotid till jourhavande läkare i Aasiaat så att de kan få hjälp och värdering av patienter på mottagningen.

Nödvärdigt med tolk

Hur gärna hade jag inte velat lära mig eller åtminstone förstå grönländska.

Det blir förstås några fler ord för varje besök men det räcker inte. Och det är väldigt tungrott med tolk. Frågan är om man kan lära sig grönländska ens när man jobbat på Grönland i ett flertal år? Chefsdistriktsläkaren förstår det mesta men talar inte språket.

Dagarna som läkare på sjukhuset är en blandning av vanlig mottagning och jour med avdelningsarbete samt akutpatienter. Bland de vanligaste problemen är nack-, skulder- och ryggproblem. Precis som här i Sverige. Bara mer uttalade besvär. Grönländarna har mjuka leder och får förslitningar på grund av hårt arbete. De kan ha knän som är helt utslitna. Remitterade till ortoped för värdering av protesoperation för 5-10 år sedan. Ortopedkirurgi är en bristvara på Grönland så patienterna får nöja sig med att vänta trots förnyade remisser och önskemål om påskyndning. För mig som läkare känns det hopplöst. Många är ju fångstmän och har svårt att klara sitt arbete. Hjälpen blir då piller och smärtstillande.

Datorn tar över

Datorn har tagit över allt journalarbete man tidigare gjorde för hand. De gamla

pappersjournalerna finns kvar som komplettering.

Det är inte alltid jag känner mig duktig som läkare. Men villkoren på Grönland är helt annorlunda än hemma och jag får tänka i andra banor.

Utrustningen på sjukhuset i Aasiaat är bra. Chefsdistriktsläkaren har tack vare en insamling från invånarna i kommunen kunnat köpa en bättre ultraljudsapparat som möjliggör undersökning av hjärtat, hjärtklaffar och hjärtmuskelnns rörlighet. Han har också ett gastroskop för att kunna se ner i magsäcken. Denna utrustning finns inte någon annanstans på kusten. För övrigt är standarden densamma som på övriga sjukhus. Ett akutrum, en operationssal och narkosövervakning av enklare slag.

Dramatiska evakueringar

Under de fem veckor som jag arbetade i Aasiaat genomförde vi tre akuta evakueringar.

Två män med urinstämna. Det visade sig att den förste mannen hade tuberkulos i en kota som var destruerad. Den andre mannen hade ett kraftigt diskbräck som klämde på nerverna till blåstömningsfunktionen bl a.

Så kom en man utifrån en bygd. Med akut påkommen huvudvärk och högt blodtryck som inte behandlats. Vi observerade honom under några dagar och ingen förbättring var synbar. Jag misstänkte då blödning i hjärnans blodkärl och fick tillstånd till akut evakuering till Nuuk. Mitt i natten kom så narkosläkare och narkosköterska. Här kände jag att jag gjorde en insats. Jag glömmer aldrig den tacksamhet patienten uttryckte för att han fick fara vidare. Sådana minnen finns alltid kvar i mitt liv och är en anledning till att jag upprepar mina arbetssejourer på Grönland. Sedermera fick jag höra att diagnosen var rätt ställd. En kväll när

Den traditionella kvinnobåten, umiaq, används idag främst för uppvisningar.

min svenske kollega hade jour kom en av vaktmästarna in akut, ”ikke så ædru” som man säger på danska. Han hade stuckit en kniv i magen och det blev akut operation.

Datorn Pipaluk

Det blev så dags för en bygdetur till Attu. En fiske- och fångstbygd som tidigare haft 350 invånare.

Nu stod många hus tomma, slitna av väder och vind. Befolkningen har reducerats till 200 invånare. Tolken och jag inkvarterades i ett litet hus intill sjuksköterskestationen. Sängarna var trasiga och alla faciliteter saknades. Vi fick använda slädar för att hämta sovbara sängar och lite utrustning.

Sen började full mottagning med 65 patienter på två och en halv dag. Det hade inte varit någon läkare i Attu på nio månader vilket innebar att det blev en hel del för oss att göra i form av förnyade ansökningar om förtidspension, ställningsstaganden om patienter skulle kallas in till sjukhuset, kontroller av blodtryck och diabetes m.m.

Nytt i alla bygder är datorn Pipaluk. Finessen är att man kan ta blodtryck, EKG, titta in i öron och hals samt fotografera och ta direktkontakt med läkare i Aasiaat. Pipaluk kostar cirka 250 000 per styck och lär också användas i Kanadas ödemarker samt i amerikanska fängelser. Jag kan se ett problem med denna intention på Grönland. Personalen skiftar ofta och det är inte enkelt att lära sig Pipaluks funktioner.

Några mindre promenader i Attu hann jag med. En kik in i det lilla kapellet och en titt på skolan utifrån. Pisiffik, livsmedelsaffären, säljer även kläder, vapen och fiskeutrustning. Och som brukligt är i bygderna finns ett antal små kiosker bemannade med tonåringar. Glass fanns till min stora förvåning och smakade utmärkt i kylan.

Solen sjönk ner i väster över öppet hav. Mjuka arktiska färger. Hur kan man låta bli att längta tillbaka.

Text och foto:
Helen Sterner

Lyckat grönlandsprojekt på gymnasieskola

Vi är fem elever på Rosendalsgymnasiet i Uppsala som i fyra veckor har gjort en undersökning om Grönland med inriktning på det sociala, hur människor mår och under vilka förhållanden de lever.

Vi har använt oss av många olika källor i detta projekt, främst internet, vilket gjorde vår intervju med Sylvia Hild väldigt givande och gav oss ett helt nytt perspektiv på problemen i Grönland, som självmordsstatistik, alkoholism och liknande.

På redovisningen som vi gjorde inför 70 elever visade vi väldigt fina diabilder från 70-talet, mest på Grönlands natur. Vi gjorde också en dramatisering där vi framställde grönländare från tre olika

generationer. Detta för att visa en så bred bild som möjligt av hur olika tider präglat grönländarna.

Till pjäsen byggde vi upp en grönländsk atmosfär i ett dramarum med kallt blått ljus, konstruerade isberg och svag grönländsk musik i bakgrunden.

Publiken uppskattade verkligen vårt framförande och många kom fram och tackade för att de lärt sig oerhört mycket om Grönland genom vår redovisning.

Tack till Sylvia för att vi fick komma och hälsa på, allt det du berättade var mycket givande. Vårt arbete hade aldrig genomförts så väl utan din hjälp.

Katarina Tisner, Hampus Leijon, Gabriela Ringmar,
Filippa Bonander, Stina Rullgårdh

Sälprodukter förbjuds i EU

EU förbjuder försäljning av produkter som tillverkat av sälskinn.

Förbudet omfattar också omega3-kapslar som innehåller sälolja. Undantag har gjorts för inuiterna som även fortsättningsvis kan sälja produkter från säljakten och likaså kommer varor från småskalig jakt typ den skydds jakt som bedrivs i Sverige att tillåtas. Bakom EUs beslut ligger påtryckningar från olika miljöorganisationer i Europa. Norge och Kanada, som båda bedriver säljakt i stor skala, är nu på krigsstigen och hotar med att överklaga EU:s beslut hos Världshandelsorganisationen WTO.

F d landstingsförmannen Jonathan Motzfeldt har i ett öppet brev krävt ett snabbt ingripande när det gäller säl- och valfångsten.

”Om det inte snart träffas politiska beslut på högsta politiska nivå i EU-kommissionen och Europaparlamentet så kommer EU inom kort att fatta beslut vars syfte är att förhindra de arktiska folken att överleva på deras eget sätt och i överensstämmelse med de livsbetingelser som Arktis ger. EUs handlingar är ett direkt försök att avliva tusen år gamla kulturer i Arktis.”

Även Aqqaluk Lyngge har framfört kraftfulla protester i FNs Forum för Ursprungsbefolkningar. Han liksom övriga representanter för världens ursprungsbefolkningar anser att EUs beslut är ett angrepp på deras rättigheter. Rättigheter som EUs medlemsländer själva har varit med och stadfäst i FN.

Självstyre firas med monumentalkonst

Christian Rosings konstverk Havets Moder (t v) samt på tidningens framsida och överst syns modellen till verket som ska resas för att fira självstyret.

På nationaldagen den 21 juni övergår Grönland från hjemmestyre till självstyre.

För att manifestera detta har den lokala regeringen beslutat att uppföra ett monumentalt konstverk.

Uppgiften att utföra konstverket har gått till Niels Motzfeldt, målare och skulptör, som bland annat nyligen formgav Grönlandsbankens första guldmynt.

Konstverket kommer att bestå av tre lätt böjda ”stöttor” som reser sig mot skyn. Högst upp på dessa kommer att vila en stor grönaktig sten som väger cirka 1,5-2 ton. Stenen har Niels sett vid sina båturer i det inre av Nuukfjorden. Den har legat i strandkanten i årtusenden och slipats nästan rund av tidvattnet.

– Den stora stenen lyser som en juvel

när den översköljs av vattnet, säger Niels Motzfeldt.

Stöttorna gjuts i betong med ytor i mönster av mindre och större naturstenar, liksom mosaik. Stöttornas yttre kortsidor bekläds med kopparplåtar.

Kommunala bidrag

Med kraftiga, ingjutna bottenplattor i stål sätts stöttornas fast i ett fundament beklätt med stenar i större format.

Dessa stenar insamlas och sänds in från kommunerna i den nya storkommunen Sermersooq. Det vill säga att det kommer att finnas stenar från Nuuk i väster till Tasiilaq i öster.

Varden kommer att placeras på en vacker central plats ovanför den gamla kolonihavnen. På platsen rivs just nu ett

Svenerik Jakobsson undervisar i djuptryck (etsning) på konstskolan i Nuuk.

gammalt hus, ägt av hjemmestyret, men nu ej längre brukbart.

Under min månadslånga vistelse i Nuuk hade jag nöjet att delta vid den första gjutningen av stöttorna. Niels hade samlat ihop en grupp konstnärer och vänner samt eleverna på konstskolan som efter hans strikta anvisningar skulle placera ut stenarna i ett av honom inristat mönster. När betongen spridits i formarna och vibrerats måste man arbeta i snabb takt innan betongen började ”brinna”. Stenarna var i förväg tvättade och samlade i olika färggrupper

Vid viken intill den gamla kolonihallen finns ett annat monumentalt konstverk: Havets Moder av Christian Rosing. Det är en staty i röd svensk granit. Den väger sju ton och invigdes i september 2007. Att skulpturen utfördes i svensk granit väckte naturligtvis viss kritik ef-

tersom man har så mycket vacker sten på Grönland. Skulpturen som visar en yngling som kommer på besök till Havets Moder omgiven av djur från såväl hav som land. Skulpturen är placerad så att den står på land när det är lågvatten men ute i havet när det är högvatten.

Problem med isberg

Tyvärr har det visat sig innebära vissa problem när det är hård vind och isberg i den lilla viken.

Dessa slår då emot skulpturen. För att skydda den mot skador har man nu lagt ut en krans av bojar. Detta tar dock bort lite av den estetiska upplevelsen, tycker jag.

I år upplevde jag också hur hastigt Nuuk växer. På nittioalet började man bebygga Nuussuaq som blev en sorts förort. Nu har man tänjt ut gränserna till Qinngorput, som ligger långt ut mot in-

loppet till hamnen, så att man så att säga ser det gamla, centrala Nuuk från andra sidan. Där har man redan börjat flytta in och utbyggnaden fortsätter. En ny (genare) väg har byggts och bussförbindelse finns, men helst bör man ha bil. Bilantalet har också ökat, flera familjer har till och med två bilar och på mornar och eftermiddagar är det långa bilköer! De långa, låga betonghusen närmast koloniamnen har man nu börjat riva och istället bygger man nu punkthus på platsen. När det första höghuset invigdes var jag också i Nuuk och berättade om detta i Iluliaq (nr2/05). I det huset finns Post-Tele samt Bank I West. I maj i år invigde även Grönlandsbanken nya kontor i nyuppfört höghus i centrum.

Anledningen till min vistelse var i år liksom de senaste 15 åren mitt arbete som grafiklärare (etsning) på Kunstscolen.

Massor av fisk

Då skolan fortfarande ligger mitt emot Brættet, alltså fångstmännens saluplats, kunde jag varje dag titta på utbudet.

Vårfisken stenbit liksom stenbitsrom i kilopåsar och prydliga rader nyfångad torsk, rödfisk och havskatt var det vanliga utbudet. Prisexempel: torsk 40 danska kronor per kilo, stenbitsrom, 50 kronor. Däremot var det dåligt med sälkött på grund av många dagar med dåligt väder. De senaste åren har klimatet ändrats så att snön kommit sent. Det vill säga lite

Färsk havskatt på Brættet i Nuuk.

Det krävs ett helt arbetslag att bygga fundamentet till Nuuks nya konstverk.

snö runt jul och i januari, februari, men mycket snö i slutet av mars, april och ända in i maj. Jag hade hoppats på vår när jag anlände 20 april, men snödrivorna var fortfarande meterhöga och ända tills jag återvände 15 maj var det ofta snöfall och stark vind, någon dag ända upp till stormstyrka. Men emellanåt tittade solen fram och lyste över fjorden. Då blev man nästan bedövad av det intensiva ljuset som gav havet ett skimmer av silver.

Med anledning av övergången till självstyre hade landstingsförmannen (regeringschefen) Hans Enoksen utlyst nyval. Det betydde att det vanligaste samtalsämnet bland innevånarna var valfrågor. Jag försökte även titta på en valdebatt i tv men tröttnade snart då det blev det ”vanliga käbblat”!

I veckotidningen Sermitsiaq hade man nyligen skildrat hur några av de styrande betett sig som pampar och misskött sig på olika sätt. Därför hoppas många att nyvalet ska ge landet en ny ledning när man övergår till självstyre.

Text och foto:
Svenerik Jakobsson

Kursändring i Grönlands politik

Efter 30 års innehav av regeringsinnehav har socialdemokratiske Siumut fått tummen ner av de grönländska väljarna. Nu blir det socialistiska IA som får bilda regering.

Vid valet den 2 juni skedde en dramatisk kursändring i den grönländska politiken. Nära hälften (43,7 procent) av väljarna valde att rösta på oppositionen och Grönlands motsvarighet till Vänsterpartiet, Inuit Ataqatigiit (IA). Det innebär att IA bildar regering med stöd av konservativa Demokraterne samt lilla Kandidatforbundet (Kattusseqatigit Partiiat).

Både socialdemokratiske Siumut och liberala Atassut, som tillsammans lett den tidigare regeringen, får nu gå i opposition.

IAs partiledare, Kuupik Kleist säger till Grönlands Radio, KNR att Grönland förtjänar detta och ser fram emot att få leda öns strävan mot större självständighet. Grönland får utökat självstyre inom Danmark med en nyordning som träder i kraft den 21 juni.

Redan innan valet slog Kuupik Kleist fast att partiet inte har för avsikt att samarbeta med Siumut. Redan på valdagen meddelade Siumuts partiledare, tillika Grönlands regeringschef, Hans Enoksen att han avgår.

– Jag ska återvända till min hemby, Itilleq, och kan därför inte fortsätta som ordförande för Siumut. Det är viktigt att partiordföranden bor i Nuuk och då får partistyrelsen besluta vem som ska överta ordförandeskapet, säger Hans Enoksen till tidningen Sermitsiaq.

IA får nu 14 (av totalt 31) medlemmar i parlamentet Landstinget medan Siumut som fick 26,5 procent av rösterna får nöja sig med nio. Demokraterne får fyra medlemmar (12,7 procent), Atassut tre (10,9 procent) medan Kandidatforbundet får

Kuupik Kleist, Grönlands nye sterke man, är född 1958 och har suttit i danska Folketinget under åren 2001-2007.

IAs Maliina Abelsen hör till de ny stjärnorna inom grönländsk politik. Hennes far är från Sydgrönland medan modern är dansk.

nöja sig med en medlem i Landstinget eftersom partiet bara fick 3,8 procent av rösterna.

Bland de partier som inte nådde över treprocentsträcket märks Sorlaat Partiiat som bildades i höstas och bara fick 383 röster. Men eftersom det totalt bara var 28 510 personer som deltog i valet innebär det ändå att det nya partiet hade stöd av 1,3 procent av väljarna.

Valet innebär både en kursändring och förnyring i den grönländska politiken där även fler kvinnor lyfts fram. Bland de stora röstslukarna återfinns 25-åriga Juliane Henningsen, ledamot i danska Folketinget. Men ännu fler personliga röster tillföll 33-åriga Maliina Abelsen.

Joel Åsblom

Kangerlussuaq modell för svenska kärnavfallsdepåer

Svenska Kärnbränslehantering, SKAB, har långtgående planer på att bygga depåer för kärnbränsleavfall i närheten av de svenska kraftverken.

Kilometerlånga gruvgångar 500 meter ner i urberget som ska rymma 600 cylindrar för det radioaktiva avfallet och sedan fyllas igen med bentonit.

Men vad händer om eller när Sverige på nytt möter en istid? Det tar 100 000 år för den radioaktiva strålningen att minska till den nivå som jordens uranmalm har. På den tiden kan både istider och jordskred förändra urberget.

Området kring Kangerlussuaq liknar geologiskt de områden i Sverige och Finland där depåerna ska byggas. Samma bergart (gnejs) och liknande typer av förkastningar och sprickor. Och i Kangerlussuaq finns redan ingående information om bland annat permafrost.

Det är alltså en idealisk plats för SKAB att undersöka hur ett kilometertjockt istäcke skulle kunna påverka urberget och

landet runt omkring vid en framtida iskant.

När isen smälter och landet åter reser sig efter den gigantiska tyngden, vad händer då med avfallscylindrarna? Här hoppas man finna svaret just i Kangerlussuaq. En avgörande fråga är hur långt ner permafrosten går, hur urberget rör sig och hur stora sprickor urberget är fragmenterat i, uppger tidningen Polarfronten.

Undersökningen påbörjades förra året och fortsätter fram till år 2012. I sommar ska det göras tre borrhningar på snedden. Dels ska man borra sig in under en sjö, dels nära iskanten och vid iskanten. Erfarenheterna från dessa borrhningar ska användas för att göra nästa års borrhning ner på 500-700 meters djup. Man hoppas därmed att se hur långt ner permafrosten sträcker sig i urberget och hur vattnet strömmar i sprickorna i urberget.

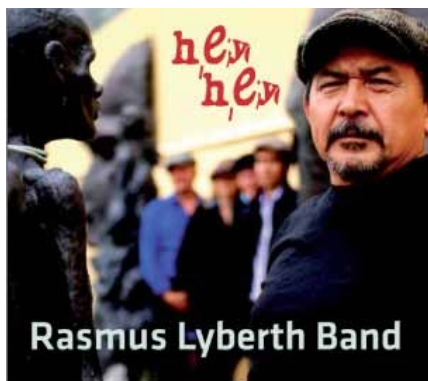
För att kunna följa vattnets väg från iskanten ut i omgivningen ska man analysera vattnets kemiska sammansättning med hjälp av oskadliga spårämnen.

Rasmus Lyberth huvudattraktion på Tivoli

När Tivoli i Köpenhamn för 34:e gången slår upp dörren för Grönland i Tivoli är det nationalskalden Rasmus Lyberth som är den store publikmagneten.

Grönlandsdagarna i Tivoli pågår 30 juli till 1 augusti och bjuder på en rad grönländska artister, skådespel och mat gjord på grönländska råvaror.

Rasmus Lyberth står på scenen Plænen 1 augusti klockan 22. Bland övriga artister märks 25-årsjubilerande Naneruaq, Nanoq Jam och Liima Inui.

Rasmus Lyberth kom nyligen med en ny skiva.

Ny bild av nordbornas liv

Nordborna försvann från Grönland på 1400-talet. Ruinerna av deras bostäder, kranier och ben gör ändå att deras närvaro känns levande i landskapet.

I somras satte arkeologerna spadarna i jorden vid den gamla kyrkruinen nära Söndre Igaliko i Sydgrönland.

Ruinerna ingår som en del i nordbornas Österbygd. Fynden ska ge en bild av hur nordbornas liv tedde sig omkring en gammal nordbokyrka på medeltiden.

Det så kallade Vatnahverfiprojektet leds av Nationalmuseum i Köpenhamn i samarbete med andra institutioner, bl a City University of New York. Ett regionalt arkeologiskt projekt som undersöker nordbornas samspel med andra människor och den omkringliggande miljön. Tidningen Polarfronten uppger att projektet integrerar traditionella arkeologiska metoder med zoo-arkeologi, pollen, isotopanalyser, human-genetiska undersökningar och klimatforskning. Det är det första projektet som försöker belysa dynamiken mellan enheterna i ett regionalt, väl avgränsat område.

Helhetsbild

Hittills har arkeologerna vanligtvis arbetat med nedslag då man väljer ut en kyrkoruin eller bostad och undersöker den.

Men i Vatnahverfi-utgrävningarna vill man höja blicken till ett regionalt perspektiv och går därför in och undersöker samspelet mellan gårdarna. Projektet har rekognoserat och kartlagt ett större område där man tittar på hur de ekonomiska och sociala strukturerna har utvecklats med tiden.

I Söndre Igaliko ligger alltså resterna av en kyrka som en ovalformad stenring begravd under gräset. En av de cirka sex

Det finns gott om Nordboruiner i Sydgrönland.

kyrkor som fanns i Österbygden. Man vet att nordborna ville begravas så tätt som möjligt intill kyrkan. Ja helst under takdroppet. Vilket naturligtvis lett till trängsel i jorden. Något som också bekräftats av utgrävningarna. Men man har också gjort ett fynd lite utöver det vanliga. Vid kyrkogårdens utkant har man hittat en samling ben från en enda individ och tillsammans med benen en del av en hästkäke. Allt tydde på att det kunde härröras till en landnamsgård från ett hedniskt skede i nordbornas bosättning.

Man har också hittat kistspikar som talar om bruket av återbegravningar. Vid några sådana begravningar har man inte lagt benen på ett anatomiskt korrekt sätt utan man har samlat ihop dem och lagt ner dem fint i en träkista. Man har också bemödat sig att lägga den dödes ben mot öster.

När arkeologerna jämför lager från samma tid kan de följa hur gårdarna utvecklats sig i förhållande till varandra. En gård har kanske vuxit sig större på bekostnad av en annan gård och kanske blivit så välbärgad att man haft råd med en egen liten kyrka.

Sylvia Hild

Designkamikker

Den danske designern Peter Jensen har skapat sina egna helt speciella kamikker. Uppkallade efter hans faster som en gång bodde i Grönland.

Debatten om att ett sådant tilltag ska ses som en kulturstöd eller en kreativ förnyelse av kulturarvet är nu i full igång. Kamikkerna har väckt sådan uppmärksamhet att de efter sitt intåg på catwalken nu skall visas även på Grönland där de får en plats på museerna i Qaqortoq och Narsaq. Museicheferna kommenterar sitt kontroversiella beslut med att de inte vill ta ställning utan överlåter det åt besökarna. Ett sätt att sätta frågetecken kring gängse normer och hur långt man kan gå.

Med kamikkerna följer en dvd från Jensens modeshow i London. I Narsaq blir kamikkerna utställda tillsammans med andra kontroversiella föremål, allt för att kunna lägga ett historiskt perspektiv på mode och kläder.

Hur tackla smältande permafrost?

En studerande från Center for Arktisk Teknolog i Sisimiut håller på och forskar i hur man kan förhindra effekterna av smältande permafrost på vägar.

En tanke har varit att vit färg kan bromsa upp smältningen och därmed också sättningar och sprickbildningar. Anders Stuhr Jørgensen har omsatt idén till ett projekt i Kangerlussuaq där ett område på flygplatsen vitmålsats. Vanligtvis töar de fyra översta metrarna under den svarta asfalten upp men med den vita färgen stannade upptändandet vid tre meter.

Tidningen Polarfronten berättar dock att amerikanska försök visat att den vita ytan blir hal eftersom det snabbare bildas ett tunt islager ovanpå. Den vitmålade

Vägbygge i Sisimiut. Foto: Vibeke Sloth Jakobsen

ytan bländar också piloter och bilister.

Så nu har Center for Arktisk Teknolog prövat med olika stenblandningar i asfalten i stället. Bland annat har man tillsatt bränd flinta som gör asfalten ljusare. Metoden testas nu i Sisimiut på en 40 meter lång vägsträcka som belagts med olika material.

En 17 mil lång väg mellan Kangerlussuaq och Sisimiut har länge stått på kommunens önskelista. Det är ett oerhört dyrt anläggningsprojekt som på många sätt skulle kunna dra fördel av forskningen vid Center For Arktisk Teknolog. I sommar ska flera konstruktionsmetoder testas. En metod går ut på att dra varm luft ut ur vägen med hjälp av dräneringsrör som läggs i vägbanken. Tanken är att kall luft ska dras in i vägens bottenkikt och att denna sedan ska pressa ut varmluften. En annan metod går ut på att isolera det underliggande jordlagret med Leca-kulor.

Orsa hem för isbjörnar

Vem minns inte de stackars isbjörnarna på Skansen som rastlöst gick fram och tillbaka i en evig lunk.

Nu gör Sverige ett nytt försök med isbjörnar i fångenskap och denna gång satsas det stort för att skapa en miljö där björnarna kan trivas.

I maj invigde Polar World världens största isbjörnsпарк i Orsa. Anläggningen är 40 000 kvm stor och rymmer både konstgjorda isberg och snö. När miljön skulle skapas anlätade man konstnärer och forskare för att komma så nära arktiska förhållanden som möjligt och samtidigt bjuda besökarna på en spännande och lärorik upplevelse.

Fram till nu har två björnar flyttat in i parken. Holländska Eva och tyske Wilbär. Polar World ska fungera som avelsanläggning och resurs om isbjörnen skulle utrotas i sitt naturliga tillstånd.

Parken samarbetar med forskare och blir världens främsta informationscenter när det gäller isbjörnar och polarvärlden. I syfte att stödja framtida forskning ska

Polar World också starta en insamling av pengar

Växande hotbild till sjöss

Under de kommande tio åren kan Grönland förvänta en femdubbling av fartygs-trafiken.

Alltfler forsknings- och kryssningsfartyg söker sig till grönländska farvatten. Och när Nordvästpassagen blir isfri kommer trafiken däruppe att explodera. Gruvdrift och växande handel bidrar också till en snabbt ökande skeppsfart. Problemet är nu bara att stora delar av Grönlands kustvatten inte är kartlagda. Risken för olyckor är uppenbar och hotbilden blir ännu större när man tänker på att Grönland helt saknar resurser för att hantera större olyckor till havs. De resurser som finns idag är dimensionerade för en liten befolkning.

Varje år anländer lika många passagerare till Grönland som

landets totala befolkning. Förra sommaren räknade man 45 kryssningsfartyg. Ett haveri liknande det som skedde i Antarktis nyligen skulle få katastrofala följder. Och listan över tillbud i grönländska vatten är redan lång. T ex så fick Fram, som beseglar Västkusten, sommaren 2007 assistera ett norskt kryssningsfartyg som grundstött. Fram kolliderade sedan själv med ett isberg.

Många röster, framför allt från militärt och säkerhetshåll, har höjts i denna känsliga fråga. Ännu har dock varken danska regeringen eller Landstyret tagit initiativ till en modernisering av sjöräddningen.

Sista sidan...

Vill du sy en grönländsk nationaldräkt?

Den grönländska nationaldräkten är älskad men allt färre vet hur de ska sy den idag.

Så nu har museumsinspektör Mariane Pedersen och seminarieläraren Gertrud Kleinschmidt skrivit en lärobok på grönländska, danska och engelska som hjälper den nyfikne genom alla de delar som dräkten består av. Boken innehåller en mängd bilder och teckningar som stöd i processen. Med följer också mönster till en del delar samt schabloner till pärlkragen. Vejledning i fremstilling af kvindens nationaldragt 65 sider, Atuakkiorfik 2009.

Du får vara anonym

Styrelsen har diskuterat att distribuera medlemsförteckningen till medlemmarna vilket skulle underlätta kontakterna mellan medlemmar lokalt.

Vi kommer bara att ta med namn, telefonnummer och adress. Om du vill vara anonym så respekterar vi detta men ber dig att snarast meddela oss din önskan. matsgullberg2003@yahoo.se

Valberedning

Styrelsen kunde under förra verksamhetsåret inte hitta någon valberedning.

Vi efterlyser nu två personer som vill ta den rollen under varande verksamhetsår. Känner du för en sådan arbetsinsats så kontakta Sylvia Hild 070-303 96 30 eller sylvia.hild@comhem.se.

Igloo-byggare i Qaanaaq. Foto: Jette Bang.

Jette Bangs kultfilm Inuit

Direktören för Arktisk Institut, Bent Nielsen, besöker vår förening i höst.

Han kommer att bjuda på ett två timmars program där han presenterar fotografen Jette Bang och visar hennes kultfilm Inuit. En av världens första etnografiska filmer och därtill Danmarks första färgfilm. Filmen spelades in på olika platser på Västgrönland år 1938.

Presentationen sker 15 november kl 14-16 på Etnografiska Museet.